

ΦΕΜΙΝΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΕΠΙΣΤΗΜΗ

Στάθης Ψύλλος

Σύντομη ιστορία

Η φιλοσοφική και θεολογική παράδοση.

Η θέση της γυναίκας.

Πλάτων

«Αφού συνέθεσε [ο δημιουργός του σύμπαντος] ολόκληρο το μείγμα, το διαίρεσε σε τόσες ψυχές όσα και τα άστρα και κατένειμε μία ψυχή σε κάθε άστρο. Ήταν σαν να ανέβασε τις ψυχές σε ουράνιο όχημα για να τους δείξει τη φύση του σύμπαντος και να τους αποκαλύψει τους νόμους της ειμαρμένης:...ότι η ανθρώπινη φύση είναι διπλή και το καλύτερο είδος της είναι αυτό που αργότερα θα ονομαστεί «άνδρας». Τους αποκάλυψε ακόμη ότι, όταν οι ψυχές υποχρεωθούν να εμφυτευθούν σε σώματα -σε σώματα που δέχονται προσθήκες και υφίστανται απώλειες-, αρχικά θα αναγκαστούν να εξοικειωθούν με την κοινή σε όλες τις ψυχές δυνατότητα της αίσθησης που προκαλείται από βίαια ερεθίσματα· έπειτα θα έρθει ο έρωτας, ανάμεικτος από ηδονή και λύπη, μετά ο φόβος και η οργή, μαζί με όσα τα συνοδεύουν και όσα είναι αντίθετα. Και αν καταφέρουν να επιβληθούν σε αυτά τα πάθη, θα ζήσουν ακολουθώντας τον σωστό δρόμο· αν όμως νικηθούν από αυτά θα ξεστρατίσουν. Όποιος ζήσει σωστά τον χρόνο που του αναλογεί θα επιστρέψει στην έδρα του συγγενούς του άστρου και θα έχει εκεί ευτυχισμένη ζωή. Όποιος όμως αποτύχει θα μεταβληθεί με τη δεύτερη γέννηση σε γυναίκα. Αν συνεχίσει και πάλι στον κακό δρόμο, τότε ανάλογα με το είδος της κακής του διαγωγής, θα παίρνει συνεχώς ζωικές μορφές που χαρακτηρίζονται από το ανάλογο είδος κακίας.» *Τίμαιος* 41d – 42c [Μετάφραση Β. Κάλφα]

Αριστοτέλης

α. «Είναι αναγκαίο πρώτα να συνδυάζονται όσα δεν μπορούν να υπάρξουν χωριστά, όπως το αρσενικό με το θηλυκό για την αναπαραγωγή...και το εκ φύσεως άρχον με το εκ φύσεως αρχόμενο για την από κοινού επιβίωσή τους...Η φύση τώρα έχει ξεχωρίσει το θηλυκό από το υπόδουλο...αλλά στους βαρβάρους δεν γίνεται διάκριση μεταξύ δούλου και γυναίκας. Ο λόγος είναι ότι σ' αυτούς απουσιάζει το φύσει άρχον και επομένως οι μεταξύ τους επαφές είναι επαφές δούλης και δούλου.» *Πολιτικά* 1225a 26-1225b 8

β. «Με κάποιες εξαιρέσεις το αρσενικό από τη φύση μπορεί να κυριαρχήσει καλύτερα επί του θηλυκού, και το ίδιο ισχύει για το μεγαλύτερο σε ηλικία και το τελειότερο σε σχέση με το νεότερο και το ατελές. Μπορεί στα περισσότερα πολιτειακά πολιτεύματα οι κυβερνώντες και οι κυβερνώμενοι να αλλάζουν θέσεις...η κυριαρχία, ωστόσο, του αρσενικού επί του θηλυκού είναι σταθερή.» 1259b 1-10

γ. «Σχεδόν το ίδιο ζήτημα προκύπτει και με τα παιδιά και τις γυναίκες. Τι απ' τα δύο; Διαθέτουν αρετές ώστε να πρέπει η γυναίκα να είναι σώφρων και ανδρεία και δίκαιη, και ένα παιδί ακόλαστο και σώφρων ή όχι;...Με διαφορετικό τρόπο κυριαρχεί το ελεύθερο στο υπόδουλο, το αρσενικό στο θηλυκό, ο άνδρας στο παιδί. Μολονότι τα μέρη της ψυχής υπάρχουν σε όλους, δεν υπάρχουν με τον ίδιο τρόπο. Ο δούλος στερείται το βουλευτικό τμήμα της ψυχής, στη γυναίκα αυτό υπάρχει αλλά δε διαθέτει κανένα κύρος, ενώ στα παιδιά βρίσκεται σε ένα πρώιμο στάδιο. Έτσι, ο άρχοντας πρέπει να διαθέτει τη διανοητική αρετή σε τέλεια κατάσταση...ενώ οι υπόλοιποι όσο τους χρειάζεται. Θα θεωρήσουμε ότι το ίδιο συμβαίνει και αναφορικά με τις ηθικές αρετές· πρέπει να απαντούν σε όλους, όχι όμως με τον ίδιο τρόπο, αλλά όσο απαιτείται για την επιτέλεση του έργου του καθενός. Είναι λοιπόν προφανές ότι η ηθική αρετή αφορά όλους προαναφερθέντες και ότι δεν υπάρχει ανδρική και γυναικεία σωφροσύνη, ούτε και ανδρεία ή δικαιοσύνη, όπως θεωρούσε ο Σωκράτης, αλλά μόνο αρχηγική και υπηρετική ανδρεία, και το ίδιο ισχύει και για τις άλλες αρετές.» 1259b 28-1260a 23

Απόστολος Παύλος

«κεφαλή δε γυναικός ο ανήρ...γυνή δε δόξα ανδρός εστίν. Ου γαρ εστιν ανήρ εκ γυναικός, αλλά γυνή εκ ανδρός· και γαρ ουκ εκτίσθη ανήρ δια την γυναίκα, αλλά γυνή δια τον άνδρα...πλην ούτε ανήρ χωρίς γυναικός ούτε γυνή χωρίς ανδρός εν Κυρίω· Όσπερ γαρ η γυνή εκ του ανδρός, ούτω και ο ανήρ δια της γυναικός, τα δε πάντα εκ του Θεού.» *Α' Προς Κορινθίους* ΙΑ' 3, 7-12

«Αι γυναίκες τοις ιδίοις ανδράσιν υποτάσσεσθε ως τω Κυρίω, ότι ο ανήρ εστί κεφαλή της γυναικός, ως και ο Χριστός κεφαλή της εκκλησίας, και αυτός εστί σωτήρ του σώματος. Αλλ' ώσπερ η εκκλησία υποτάσσεται τω Χριστώ, ούτω και οι γυναίκες τοις ιδίοις ανδράσιν εν παντί.» *Προς Εφεσίους* Ε' 22-24

Ιερός Αυγουστίνος (354-430)

«Βλέπουμε τον...άνθρωπο, πλασμένο κατ' εικόνα και ομοίωσή σου, να υπερισχύει ανάμεσα σε όλα τα άλογα ζώα, γιατί αυτός έγινε κατ' εικόνα και ομοίωσή σου και διαθέτει το πλεονέκτημα του λόγου και της νόησης. Και όπως στην ψυχή του ανθρώπου υπάρχει ένα κομμάτι που αποφασίζει και διατάσσει κι ένα άλλο που υποτάσσεται και υπακούει, έτσι και η γυναίκα είναι φτιαγμένη ως προς το σώμα, αλλά ίση με αυτόν στο πνεύμα. Η διανοητική ικανότητα είναι ίση με του άνδρα, όμως ως προς το σώμα, λόγω του φύλου της, είναι υποταγμένη στο ανδρικό φύλο, με τον ίδιο τρόπο που υποτάσσεται η όρεξη για δράση στο πνεύμα της λογικής, για να λάβει ορθές συμβουλές. Τα βλέπουμε όλα αυτά· και το καθένα τους χωριστά είναι καλό, αλλά στο σύνολό τους είναι «καλά λίαν». *Εξομολογήσεις* XIII, 47 [Μετάφραση Φ. Αμπατζοπούλου]

Θωμάς ο Ακινάτης (1225-1274)

«Και πάλι ό,τι είναι σύμφωνο με τη φύση είναι το καλύτερο, γιατί παντού η φύση κάνει το καλύτερο. Τώρα, κάθε φυσική διακυβέρνηση είναι κυβέρνηση ενός. Μεταξύ των πολλαπλών μελών του σώματος υπάρχει ένα, η καρδιά, που είναι το πρώτο κινούν. Μεταξύ των δυνάμεων της ψυχής μία μόνο, ο λόγος, έχει την πρωτοκαθεδρία. Στις μέλισσες υπάρχει μία μόνο βασίλισσα, και σε ολόκληρο το σύμπαν υπάρχει ένα Θεός που είναι κύριος και δημιουργός των πάντων. Για όλα αυτά υπάρχει λόγος. Κάθε πλήθος απορρέει από την ενότητα. Γι' αυτό, εάν τα τεχνητά πράγματα αποτελούν απομίμηση των φυσικών πραγμάτων, και ένα έργο τέχνης είναι καλύτερο

στο βαθμό που προσομοιάζει με κάτι που υπάρχει στη φύση, το καλύτερο δυνατό για ένα ανθρώπινο πλήθος είναι να κυβερνάται από ένα πρόσωπο.» *Περί βασιλείας* Κεφ. 2

Roullain de la Barre: *De l'egalite des deux sexes* (1673)

Η καρτεσιανή μέθοδος.

Οι σχέσεις μεταξύ νου και σώματος καθώς και οι νοητικές ικανότητες είναι ίδιες στα δύο φύλλα.

Δεν υπάρχει λόγος οι γυναίκες να μην παίζουν τον ίδιο δημόσιο ρόλο με τους άνδρες.
Ίδιο δικαίωμα στη γνώση (δοσμένο από τη φύση)

Δικαιώματα.

Γαλλική επανάσταση

Olympe de Gouges: Διακήρυξη για τα δικαιώματα των γυναικών. (Εργασία, νομικά δικαιώματα, ελευθερία του λόγου, ξεχωριστό κοινοβούλιο)

Mary Wollstonecraft (1792) *A Vindication of the Rights of Women*.

Η εκπαίδευση και η απελευθέρωση των γυναικών ως συνθήκες για μια αληθινά πολιτισμένη κοινωνία.

Θεολογική βάση: Ο Θεός έχει προικίσει τις γυναίκες με τον Λόγο έτσι ώστε να αποκτήσουν γνώση και αρετή. Σεβασμός και εξάσκηση των δικαιωμάτων τους.

Η υποτιθέμενη κατωτερότητα των γυναικών δεν είναι προϊόν της φύσης τους αλλά της έλλειψης εκπαίδευσης. Καταστροφικό όχι μόνο για αυτές αλλά και για τους άλλους. Άνδρες: οι άνδρες διαφθείρονται από την τυραννία που εξασκούν στις γυναίκες. Παιδιά: γυναίκες με άγνοια και χωρίς ισχύ είναι ακατάλληλες να μεγαλώσουν ενάρετα τέκνα.

Αλλά: όλα αυτά γίνονται για να βελτιωθεί η θέση της γυναίκας ως συζύγου και μητέρας. Για να αναπτύξει καλύτερα τα φυσικά της καθήκοντα.

Αποδοχή του καταμερισμού εργασίας.

John Stuart Mill *The Subjection of Women* (1869)

Οι γυναίκες έχουν τα ίδια δικαιώματα (δημόσιος βίος, ιδιοκτησία, ψήφος, εργασία).

Δεν πρέπει να απαιτείται να υπακούουν τους συζύγους τους.

Στη βάση της ισότητας ανδρών και γυναικών.

Αλλά και ένα ωφελμιστικό επιχείρημα. Η κυριαρχία του άνδρα στη γυναίκα διαστρέφει τον άνδρα.

Οι γυναίκες διαθέτουν μια φυσική αποστροφή στον πόλεμο και μια τάση για φιλανθρωπία. Αυτά θα τα ανέπτυσαν εάν εκπαιδεύονταν.

Αλλά το κύριο πεδίο μιας παντρεμένης γυναίκας είναι το σπίτι.

Αμφισβήτηση του καταμερισμού εργασίας.

Η πηγή της καταπίεσης των γυναικών δεν είναι η έλλειψη πολιτικών δικαιωμάτων. (Η απόκτηση πολιτικών δικαιωμάτων δεν άλλαξε τη θέση της γυναίκας στην κοινωνία.)

Βρίσκεται στην ιδιωτική τους ζωή: στον ρόλο τους ως σύζυγοι και μητέρες.

Engels Origin of Family. Private property and the State (1884).

Η πατριαρχική κοινωνία εμφανίστηκε μαζί με την εμφάνιση της ατομικής ιδιοκτησίας (σεξουαλική κατοχή της γυναίκας και μεταβίβαση της ιδιοκτησίας από πατέρα σε υιό)

Στην καπιταλιστική κοινωνία, η καταπίεση των γυναικών δεν συνίσταται τόσο στην έλλειψη πολιτικών δικαιωμάτων όσο στην ασθενή τους θέση στην αγορά εργασίας. Η θέση αυτή τους στρέφει στον γάμο και στην σκλαβιά. Απελευθέρωση της γυναίκας μέσω της ανατροπής του καπιταλισμού.

Alexandra Kollontai (1872-1952) The Social Basis of the Woman Question (1909).

Οι εργάτριες δεν πρέπει να συστρατευθούν με το αστικό φεμινιστικό κίνημα αλλά να εναντιωθούν στον καπιταλισμό. Αποπομπή του τριπλού ρόλου των γυναικών: μισθωτές εργάτριες, νοικοκυρές και μητέρες.

Παραγωγική και μη-παραγωγική εργασία.

Οικονομική ανεξαρτησία.

Emma Goldman (1869-1940). Αμερικανίδα αναρχική.

Εναντίον της μετατροπής της γυναίκας σε επαγγελματία-αυτόματο.

Σεξουαλική απελευθέρωση. Άρνηση του γάμου.

Ο γάμος και η οικογένεια στερεί την ελευθερία από τη γυναίκα.

Κολοντάι: η απελευθέρωση στην παραγωγική εργασία

Γκόλντμαν: η απελευθέρωση στην ατομική ανάπτυξη και έκφραση.

Πρώτο κύμα φεμινισμού

Δεύτερο κύμα φεμινισμού από το 1970 και μετά.

Simone de Beauvoir. «Κάποια δεν γεννιέται γυναίκα, αλλά γίνεται».

Από την κοινωνική τάξη στην κουλτούρα.

Η πατριαρχία δεν έχει μόνο—ή κυρίως—ερωτική διάσταση. Πολιτιστική διάσταση: κοινωνικοί ρόλοι, status.

Η διάκριση μεταξύ sex και gender. Νέες αναλυτικές κατηγορίες.

Κριτική της αντικειμενικότητας, της γνώσης και της ουδετερότητας. Πώς αυτές οι κατηγορίες διαμεσολαβούνται από αξίες και πώς το φύλλο (ή έμφυλλες έννοιες) εμπλέκονται σε αυτές.

Οι διαφορές μεταξύ των γυναικών. Μπορεί ο φεμινισμός να είναι μια καθολική έννοια;

Αντι-ουσιοκρατία.

Το φύλλο ως αναλυτική κατηγορία

- έμφυλοι ρόλοι (διαφορετικοί κοινωνικοί ρόλοι στη βάση του φύλλου)
- έμφυλες νόρμες (οι έμφυλες νόρμες καθορίζονται από τους έμφυλους ρόλους. Οι γυναίκες αναμένονται να προσαρμοστούν σε αυτές τις νόρμες για να παίξουν τους ρόλους τους)
- έμφυλα χαρακτηριστικά και αρετές (χαρακτηρίζονται ως «θηλυκά» εάν προδιαθέτουν τους φορείς τους να ενεργήσουν σύμφωνα με τους έμφυλους ρόλους τους)
- έμφυλη συμπεριφορά
- έμφυλη ταυτότητα: υποκειμενική ταυτότητα (πως ο καθένας βλέπει ή τοποθετεί τον εαυτό του) αντικειμενική ταυτότητα (το φύλο ως κατηγορία καταπίεσης και ως βάση κοινής δράσης για την αλλαγή της βάσης της έμφυλης ταυτότητας).
- έμφυλοι συμβολισμοί
- έμφυλη γνώση
 - η φαινομενολογία των έμφυλων σωμάτων (εσωτερικοποίηση νορμών σχετικών με το σώμα, τη συμπεριφορά, τις στάσεις κλπ. Από την στιγμή που εσωτερικοποιούνται, επιδρούν στη φαινομενολογία της ενσωμάτωσης: πως βιώνουν, γνωρίζουν, συμπεριφέρονται κλπ τα δύο φύλλα.)
 - έμφυλη γνώση πρώτου προσώπου (η περίπτωση της σεξουαλικής παρενόχλησης ή του βιασμού στον γάμο. Φεμινιστική αυτό-κατανόηση και οι κοινωνικές καταστάσεις στις οποίες προκύπτει ή βοηθιέται.)
 - έμφυλα συναισθήματα, στάσεις, συμφέροντα και αξίες (Μια αναπαράσταση είναι ανδροκρατική εάν απεικονίζει τον κόσμο σε σχέση με ανδρικά συμφέροντα, συναισθήματα, στάσεις και αξίες. Ένα ανδρικό συμφέρον (κλπ) είναι ένα συμφέρον που έχει ένας άνδρας δυνάμει των σκοπών που του ανατίθενται από τον κοινωνικό του ρόλο, όπως αυτός προσδιορίζεται από την έμφυλη ταυτότητά του.) Αντίστοιχα για την γυναικοκεντρική αναπαράσταση.
 - έμφυλες δεξιότητες Έμφυλος προσδιορισμός και αξιολόγηση των δεξιοτήτων.

- έμφυλα γνωστικά στυλ (επιχείρημα vs αφήγηση, επικράτηση vs συναίνεση).
- έμφυλες κοσμοεικόνες και πεποιθήσεις υποβάθρου

Φεμινιστικός Εμπειρισμός

Το υπόβαθρο: κριτική του παραδοσιακού (διαφωτιστικού) μοντέλου της επιστήμης
Φυσικοποίηση της γνωσιολογίας

Στροφή στον ρόλο των κοινωνικών διαστάσεων και παραγόντων στην επιστήμη

Ο ρόλος των αξιών στη γνώση

Τοποθετημένη γνώση

1. Αντίδραση στην 'κακή' επιστήμη, η οποία αγνοεί τις γυναίκες ή είναι σεξιστική και ανδροκεντρική. Η 'κακή' επιστήμη είναι προϊόν μεροληψίας (bias), προκατάληψης και άγνοιας.
2. Ο φεμινιστικός εμπειρισμός βλέπει τη λύση στην κατανόηση και καταπολέμηση αυτών των χαρακτηριστικών της 'κακής' επιστήμης.
3. Συνεπώς, δεν αρνείται τις μεθόδους της παρούσας επιστήμης αλλά επιδιώκει την καλύτερη και αυστηρότερη χρήση τους

Ο ΦΕ είναι αρκετά συντηρητικός: δεν αντιτίθεται στην κρατούσα αντίληψη περί επιστήμης.

Υποστηρίζει τις γυναίκες ερευνήτριες που πρέπει να εργασθούν σε ένα ανδροκρατικό περιβάλλον.

Επικρίνει την παραδοσιακή επιστήμη με στόχο να δείξει ότι η επιστημονική μέθοδος δεν εξαλείφει αμεροληψία.

Φεμινιστική Σκοπιά (Οπτική γωνία)

Το υπόβαθρο: μαρξιστική προσέγγιση στο θέμα της γνώσης. Το κοινωνικό είναι καθορίζει την κοινωνική συνείδηση. Η υλική ζωή διαμορφώνει και περιορίζει το τι γνωρίζουμε. (αφέντης και δούλος, προλετάριος και καπιταλιστής)

Γυναίκα / άνδρας

Η φεμινιστική σκοπιά επικεντρώνεται στις διαφορές φύλλου. Αυτές οι διαφορές περιλαμβάνουν:

1. Οι ζωές των γυναικών έχουν απαξιωθεί και αγνοηθεί ως αφετηριακά σημεία έρευνας. Η φεμινιστική σκοπιά δίνει το προνόμιο στις ζωές των γυναικών ως το σημείο από το οποίο η φεμινιστική έρευνα εκκινεί. Δίνει αξία στις γυναικείες εμπειρίες και φωνές.
2. Η θέση των γυναικών ως ξένες προς τους κυρίαρχους θεσμούς της κοινωνίας αποτελεί πλεονέκτημα στην έρευνα αφού επιτρέπει μια αντικειμενικότερη και καλύτερη κατανόηση του τι συμβαίνει.
3. Η καταπίεση των γυναικών τους δίνει μικρότερο συμφέρον για άγνοια και για την διατήρηση ή δικαιολόγηση του status quo.
4. Εξαιτίας του αγώνα των γυναικών εναντίον της πατριαρχίας, η έρευνα που εκκινεί από τις ζωές των γυναικών παρέχει μια καθαρότερη εικόνα της κοινωνικής πραγματικότητας από αυτήν που είναι ορατή μόνο από την οπτική γωνία των ανδρών.
5. Η σκοπιά των γυναικών δίνει το προνόμιο στην καθημερινή ζωή και όχι στην ζωή των κυρίαρχων ομάδων.

Ριζοσπαστική κριτική της επιστήμης. Σύνδεση της γνώσης με τις συνθήκες της υλικής παραγωγής της.

Ισχυρή αντικειμενικότητα: αποσύνδεση της ουδετερότητας από την αντικειμενικότητα.

Τοποθετημένη και μερική γνώση μπορεί να οδηγήσει στην αντικειμενικότητα.

Φεμινιστικός μετα-μοντερνισμός

Υπόβαθρο: μεταμοντέρνα κριτική της γνώσης, της αντικειμενικότητας και της αλήθειας. Άρνηση των *μεγάλων αφηγήσεων*.

Γαλλικός δομισμός, Lacan, λογοτεχνική κριτική και ιστορική ανάλυση.

1. Ο ΦΜΜ ασχολείται με την δυσκολία της παραγωγής οτιδήποτε άλλου εκτός από μια μερική και μεροληπτική ιστορία της ζωής των γυναικών. Η αλήθεια

είναι μια αυταπάτη. Αυτό που υπάρχει δεν είναι η πραγματικότητα αλλά ιστορίες ως προς το τι οι άνθρωποι σκέπτονται για αυτήν.

2. Έμφαση στη μελέτη των κειμένων και στις ιστορίες τις οποίες αφηγούνται.

Το φάντασμα του *σχετικισμού*.

Μερικά θέματα στην φιλοσοφία της επιστήμης

Η νατουραλιστική στροφή. Κριτική του καρτεσιανού μοντέλου γνώσης. Το μοντέλο της «καθαρής έρευνας».

Το πρόβλημα του προσδιορισμού και της δικαιολόγησης της επιστημονικής μεθόδου. Θεωρίες και ενδείξεις.

Ο υποκαθορισμός των θεωριών από τις ενδείξεις και ο ρόλος των θεωρητικών αρετών.

Αμφισβήτηση της θέας από το πουθενά. Το διαφωτιστικό μοντέλο της επιστήμης.

Τοποθετημένη γνώση

- Ενσωμάτωση (embodiment). Διαφορετικά σημεία θέασης του κόσμου.
- Γνώση πρώτου προσώπου vs γνώσης τρίτου προσώπου.
- Συναισθήματα, στάσεις, συμφέροντα και αξίες. Είναι η γνώση ελεύθερη αξιών;
- Γνώση ότι vs γνώση πώς.
- Γνωσιακά στυλ. Πεποιθήσεις υποβάθρου και κοσμοεικόνες. Ο ρόλος τους στην ερμηνεία των δεδομένων.

Η έννοια της προοπτικής (perspective). Μπορεί να υπάρχει γνώση εξαρτημένη από την προοπτική;

Η κοινωνική *τοποθέτηση* της επιστήμης.

Ακραίες κατασκευασιοκρατικές προσεγγίσεις.

Ήπιες τοποθετήσεις: η επιστήμη ως κοινωνική διαδικασία. Ο ρόλος κοινωνικών αξιών στην διαμόρφωση συναινέσεων, αποδοχή θεωριών κπλ.

Παράδειγμα: Το μοντέλο της Solomon

Consensus is defined as "a special case of dissent (where the amount of dissent approaches zero)". The framework in which scientific decision-making is analysed is couched in terms of "decision vectors", a neutral expression which is meant to capture all factors that may influence the outcome of a decision, and which include empirical vectors, such as "salience" and "availability" of data and "novel predictions", as well

as non-empirical vectors. The latter, however, are not just the traditional theoretical virtues (simplicity, explanatory power etc.). They explicitly include broadly social factors, such as "ideology", "pride", "peer pressure", "deference to authority" etc. We are then presented with a model of how these vectors can be added up in order to evaluate the outcome of theory-choice at the (social) level of scientific community.

Κοινωνική επιστημολογία.

Το φύλλο ως ένας από τους παράγοντες που επηρεάζουν την επιστήμη. Η φεμινιστική επιστημολογία ως κοινωνική επιστημολογία.

Η κοινωνική τοποθέτηση ενός υποκειμένου συνίσταται στα ακόλουθα:

- Αποδιδόμενες κοινωνικές ταυτότητες: φύλλο, φυλή, εθνικότητα, τάξη, κλπ.
- Κοινωνικοί ρόλοι και σχέσεις (επάγγελμα, πολιτικό κόμμα κλπ)

Τα άτομα κατέχουν διάφορους κοινωνικούς ρόλους και αυτοί καθορίζουν ένα πλάσιο κανόνων ή νορμών μέσα στα οποία δρουν.

Υποκειμενική ταυτότητα (πχ. Υποκειμενική ταύτιση με μια κοινωνική ομάδα)

Κάποιος μπορεί να ενστερνιστεί αυτές τις ταυτότητες, ενεργώς επιτελώντας τους ρόλους και τα καθήκοντα που απορρέουν από αυτές.

Αλλά κάποιος μπορεί να δει τις συγκεκριμένες κοινωνικές ταυτότητες ως καταπιεστικές και να αγωνιστεί εναντίον των ρόλων και καθηκόντων που απορρέουν από αυτές.

Κοινωνικά τοποθετημένη γνώση.

Το φύλλο (gender) ως τρόπος κοινωνικής τοποθέτησης. (Δείτε τις παρατηρήσεις περί έμφυλλων κατηγοριών ανωτέρω).

Έμφυλλα τοποθετημένη γνώση.

Το γνωσιολογικό παράδειγμα της παραδοσιακής επιστημολογίας.

Γνώση απλών προτάσεων και, εν γένει, γνώση ότι (πχ. $2+2=4$).

Η φεμινιστική γνωσιολογία δεν έχει λόγο να χαρακτηρίσει αυτού του είδους γνώση ως έμφυλλη.

Αλλά το μοντέλο είναι πολύ απλό.

- Σε τι συνίσταται η γυναικεία γνώση πρώτου προσώπου; (ότι είμαι γυναίκα;)
- Σε τι συνίσταται η σεξουαλική αντικειμενοποίηση;
- Γιατί τόσο συχνά οι γυναίκες και οι άνδρες έχουν διαφορετική κατανόηση μιας κοινής κατάστασης (πχ. της συνουσίας);
- Πως μπορεί να διαρθρωθεί η επιστημονική έρευνα ώστε να υπηρετεί τα ενδιαφέροντα των γυναικών;

Τέτοιου είδους ερωτήματα αναδεικνύουν άλλους τύπους γνώσης που είναι κεντρικοί για την φεμινιστική οπτική γωνία. Αυτοί οι τύποι γνώσης είναι έμφυλλοι.

Η φεμινιστική γνωσιολογία εκκινεί από την διαπίστωση ότι η γνώση είναι τοποθετημένη και εξαρτώμενη από την προοπτική του γνωρίζοντος υποκειμένου.

Το ερώτημα είναι εάν αυτή η τοποθέτηση οδηγεί στον σχετικισμό.

Είναι όλες οι προοπτικές εξίσου καλές;

Μπορεί να ασκηθεί κριτική σε μια προοπτική;

Μπορεί να υπάρξει μια αντικειμενική προοπτική;

Κατά πόσο είναι μια προοπτική 'καθολικοποιήσιμη';

Η φεμινιστική γνωσιολογία δεν είναι κατ' ανάγκη σχετικιστική.

Δίνει τη δυνατότητα να τεθούν ερωτήματα που δεν μπορούν να τεθούν εάν κάποιος απλώς δεχθεί ότι το φύλλο και η κοινωνική τοποθέτηση είναι άσχετα προς τη γνώση.

Υπάρχουν γνωσιολογικά εμπόδια κατά την αλλαγή προοπτικής; (Μπορεί ένας άνδρας να αποδεχθεί μια γυναικοκεντρική προοπτική και αντίστροφα;)

Υπάρχουν κάποιες προοπτικές που είναι γνωσιακά προνομιακές;

Μπορεί να δομηθεί μια πιο αντικειμενική οπτική γωνία ως σύνθεση διαφορετικών έμφυλλων προοπτικών;

Η φεμινιστική γνωσιολογία δεν αποκλείει προκαταβολικά την ύπαρξη μιας αντικειμενικής οπτικής γωνίας. Αλλά θέτει νέα ερωτήματα περί της αντικειμενικότητας.